

KAS IR INTELEKTISKĀS TRANSPORTA SISTĒMAS? KĀPĒC TĀS VAJADŽĪGAS? KĀ VEICAS AR TO IEVIEŠANU LATVIJĀ?

ITS DEFINĪCIJAS	
VISPĀRĪGI	ITS ir atbalsta pakalpojumi ceļu tīkla pārvaldībai un darbībai un visiem ceļotājiem (autovadītājiem, pasažieriem, gājējiem), izmantojot informācijas, sakaru un kontroles sistēmas transporta jomā, lai uzlabotu drošību un ceļošanas pieredzi, t. sk. intermodālos un multimodālos aspektus
EIROPA	ITS ir progresīvas lietotnes, kurām gan nepiemīt inteliģence kā tāda, tomēr to mērķis ir nodrošināt novatoriskus pakalpojumus dažādos transporta veidos un satiksmes vadībā, ļaut lietotājiem labāk piekļūt informācijai un drošāk, saskaņotāk un gudrāk izmantot transporta tīklus un mazināt negatīvo ietekmi uz vidi
LATVIJA	ITS ir sistēmas, kurās informācijas un sakaru tehnoloģijas izmanto autotransporta jomā (infrastruktūra, transportlīdzekļi un ceļu lietotāji), satiksmes un mobilitātes pārvaldībā, kā arī lai nodrošinātu saskarni ar citiem transporta veidiem

Attīstot ITS, var uzlabot satiksmes efektivitāti un drošību, samazināt ceļā pavadīto laiku un kaitīgo ietekmi uz vidi u. c. ITS paver iespējas jaunu un inovatīvu produktu attīstībai – tas ir potenciāls pienenums valsts ekonomikai

DATU VEIDI	Infrastruktūras un tās uzturētāju dati	Autostāvvietu, uzlādes vietu u. c. pakalpojumu dati
	Autoceļu iekārtu dati (kameras, sensori u. c.)	Ārkārtas dienestu un tiesībsargājošo iestāžu dati
	Meteo un apkārtējās vides dati	Sabiedriskā transporta nodrošinātāju dati
	Transportlīdzekļu un to vadītāju sniegtie dati	Citi dati

PAKALPOJUMU SFĒRAS	Informācija ceļotājiem gan pirms, gan ceļošanas laikā, maršrutu plānošana, navigācija, dažādi pakalpojumi	Satiksmes pārvaldība un vadība satiksmes dalībnieku vadība pa ceļu tīklu, negadījumu vadība, infrastruktūras uzturēšana	Transportlīdzekļu pakalpojumi dažādi transportlīdzekļa brīdinājumi vadītājam vai tieša transportlīdzekļa kontrole
	Kravu pārvadājumi komerciālā transporta un kravu pārvaldība, dažādu atļauju izsniegšana un kontroles darbības	Sabiedriskais transports pakalpojumu darbība un informācijas sniegšana tās izmantotājiem un operatoriem	Elektroniskie maksājumi maksājumi un rezervācijas ar transportu saistītiem pakalpojumiem
	Ārkārtas situācijas reakcija uz ārkārtas situācijām – informācija, bīstamās kravas, operatīvo dienestu vadība	Ar autotransportu saistīta personiskā drošība transportlīdzekļu izmantotāju un kājāmģājēju aizsardzība	Laika apstākļu un vides apstākļu monitorings laika apstākļu un apkārtējās vides izmaiņu uzraudzība un ziņošana
	Katastrofu reaģēšanas pārvaldība un koordinācija reakcija attiecībā uz sauszemes ceļiem	Valsts drošība aktivitātes lai aizsargātu vai mazinātu kaitējumu personām un infrastruktūrai, t. sk. izsekošana	

LIETOTĀJI	Transportlīdzekļu vadītāji un pasažieri	Sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzēji un lietotāji	Komerציālā transporta operatori un vadītāji	Ārkārtas dienesti un vadītāji
	Ceļu uzturētāji, pārvaldītāji, vadības centri	Regulatori, kontroles dienesti, politikas veidotāji	Citi	

ITS ieviešanas priekšnoteikums – Latvijas transporta nozares nacionālais piekļuves punkts (NPP), kur datus uzkrāt, apstrādāt un nodrošināt to pieejamību atkārtotai izmantošanai, – ir izveidots. NPP ikvienam publiski pieejams kopš 2024. gada janvāra

SKAT SEIT

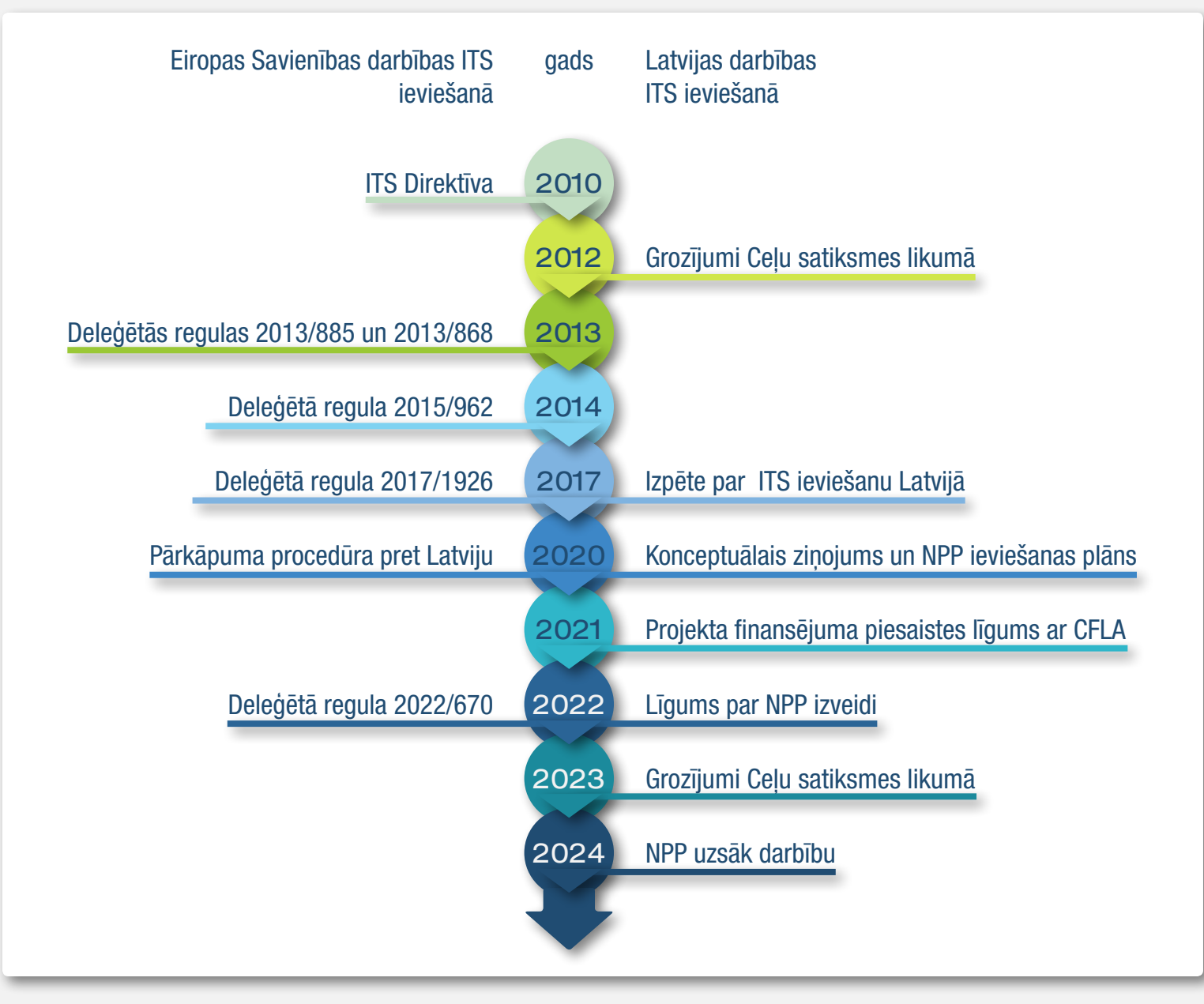
CITU VALSTU PIEREDZE – PIEMĒRI IEGUVUMIEM NO NPP/ITS

IGAUZIJA NPP tiešsaistē ir pieejami kartogrāfiski gan publiskā sektora dati, gan <i>Waze</i> dati par sastrēgumiem un negadījumiem	LIETUVA NPP ir pieejams multimodālās ceļošanas plānošanas rīks, kurā iedzīvotāji var salīdzināt sabiedriskā transporta un privātā transporta izmantošanas iespējas un noskaidrot ekonomiskāko, laika ziņā ātrāko un kilometru ziņā īsāko pārvietošanās veidu. Nodrošinot kvalitatīvus datus un samazinot darbinieku laika patēriņu informācijas ievadei un apstrādei	SOMIJĀ ITS nodrošina sabiedriskā transporta bilešu iegādes atvēršanu trešajām pusēm, kas ļauj piedāvāt kompleksus risinājumus ceļošanas plānošanai. ITS izmanto, lai nodrošinātu operatīvo transporta līdzekļu prioritāti ar luksoforiem kontrolētos krustojumos (tuvojoties ieslēdzas zaļā gaisma). NPP multimodālajos transporta datus pieejami dati gan no valsts iestādēm (par autobusiem, vilcieniem, prāmjiem), gan no privātajiem pārvadātājiem, auto nomām un transportlīdzekļu koplietošanas pakalpojumu sniedzējiem
CEĻOŠANA		
NĪDERLANDE ITS izmanto, lai automātiski identificētu satiksmes negadījumus un ātrāk nodotu informāciju satiksmes vadības centriem. Valsts iestādes iegūst datus no transportlīdzekļiem, lai nodrošinātu plašāku datu analīzi, piem., lai proaktīvi paredzētu satiksmes negadījumu vietas un apstākļus. NPP piedāvā statiskos un dinamiskos sabiedriskā transporta datus (dažādu transporta veidu kursēšanas grafiki, plānotie ierašanās laiki, faktiskās atrašanās vietas, atceltie reisi, bilešu cenas u. c.) pakalpojumu sniedzējiem dažādu pārvietošanās plānošanas rīku izveidei	DĀNIJĀ Pašvaldības ziņo centrālām NPP risinājumam par remontdarbiem uz ceļiem vai citu iemeslu dēļ slēgtiem ceļiem labākai maršrutu plānošanai, kā arī ITS risinājumus izmanto ātrākai negadījumu identificēšanai un apziņošanai, lai pēc iespējas ātrāk atbrīvotu brauktuvi un samazinātu atkārtotu satiksmes negadījumu riskus un samazinātu ceļu slēgšana ilgumu	

KOPĒJĀ ITS TVĒRUMA IEVIEŠANAS IEGUVUMI LATVIJĀ IR 26 MILJ. EUR (APLĒSE PAR 2017. GADU)

Joma	Uzlabojumi	Ietaupījums EUR (gadā)
SATIKSMES PLŪSMA	Uzlabojoties satiksmes plūsmai par 2 %: • samazināsies transportlīdzekļu radītais gaisa piesārņojums un klimata emisiju izmaksas; • ceļu satiksmes dalībnieki ietaupīs ceļā patērēto laiku par 0,5 %	2% 6,94 milj. EUR
CEĻU SATIKSMES DALĪBNIKU PĀRNESE	ITS rezultātā paredzama satiksmes dalībnieku pārnese no privātā transporta uz sabiedrisko transportu par 3 % apjomā: • samazināsies gaisa piesārņojums un klimata emisiju izmaksas; • samazināsies autotransporta ekspluatācijas izmaksas	3% 2 milj. EUR
LAIKA IETAUPĪJUMS	ITS nodrošinot informācijas pieejamību (piem., par transportlīdzekļu kustību) iedzīvotājiem, samazināsies ceļam nepieciešamā laika rezerve par 10 %	10% 2,86 milj. EUR
CEĻU SATIKSMES DROŠĪBA	ITS rezultātā samazināsies ceļu satiksmes negadījumi: • bez ievainojumiem par 10 % • ar ievainojumiem par 10 % • ar bojā gājušajiem par 18 %	10% 10% 18% 4,48 milj. EUR

LĪDZ ŠIM SM NAV PLĀNVEIDĪGI UN KOORDINĒTI IEVIESUSI ITS – TAS RADA NEGATĪVAS SEKAS GAN PUBLISKAJAM, GAN PRIVĀTAJAM SEKTORAM

VALSTS KONTROLES IETEIKUMI #PĒCREVĪZIJAS

Pamatojoties uz revīzijas secinājumiem, SM sniegti seši ieteikumi. Valsts kontroles ieteikumi palīdzēs SM, LVC u. c. institūcijām veicināt NPP izmantošanu un ITS tālāku attīstību Latvijā

1.

Lai ITS attīstītu mērķtiecīgi un sasniegtu ITS izveides mērķus, SM jāizstrādā stratēģija ITS tālākai ieviešanai un attīstībai, nosakot izmērāmus un uzraugāmus rezultātus rādītājus, t. sk. sociālekonomisko ieguvumu mērīšanai
2.

Atbilstoši izstrādātajai ITS tālākās ieviešanas un attīstības stratēģijai SM jāizstrādā rīcības plāns tās īstenošanai, t. sk., apzinot pārejo iestāžu iesaisti datu publicēšanai NPP, vajadzības gadījumā meklējot risinājumu, lai nodrošinātu finansējumu
3.

Lai sasniegtu galvenos NPP izveides mērķus un plānotos ieguvumus, SM jāizstrādā plāns, kā veicināt NPP izmantošanu
4.

Lai nodrošinātu, ka NPP uzturēšanai piešķirto budžeta līdzekļu izmantošana ir caurskatāma un izsekojama, SM jāparedz detalizēts LVC veikamo darbu uzskaitījums un izpildes rādītāji, nosakot kārtību pārskatu sniegšanai un uzraudzībai
5.

Lai izvairītos no situācijas, ka resursus atvērto datu transporta jomā izlieto vienlaicīgi publicēšanai dažādās platformās un portālos, LVC izvērtēt iespējas NPP integrēt Latvijas Atvērto datu portālā
6.

Lai nodrošinātu NPP kā valsts informācijas sistēmas darbību, SM jānodrošina MK noteikumu izstrāde

No IETEIKUMU ieviešanas sagaidāma			
mērķtiecīga un koordinēta tālākā ITS ieviešanas plānošana, sasniedzot ITS izveides mērķus un aplēstos ieguvumus	NPP attīstība par vienotu, centrālu datu piekļuves punktu transporta jomā	efektīvāka NPP datu publicāciju izmantošana	noteikta NPP darbību reglamentējošā vide